

מֵת אָב וּמֵת אֱלֹוֹל / שְׁמוּאֵל הַנָּגִיד

1. מֵת אָב וּמֵת אֱלֹוֹל, וּמֵת חָמֶם, / גַּם נֶאֱסַף תְּשֻׁרֵי וּמֵת עֶמֶם,
בָּאוּ יָמֵי הַקֹּר, וְהַתִּירוֹשׁ / אָדָם וְקוֹלוֹ בְּכָלִי דָמָם.
לָכֵן, יָדִידִי, סֵב אֵלַי רַעִים, / כָּל אִישׁ וְאִישׁ יַעַשׂ אֲשֶׁר זָמָם!
אָמְרוּ: חֲזֵה עֲבִים בְּהַגְשִׁימָם / וּשְׁמַע שְׁמִי מֵרוֹם בְּהַרְעִימָם
וְרֵאָה כְּפוֹר וּלְשׁוֹן מְדוּרָה – זֶה / יֵרֵד וְזֶה יַעַל וְיִתְרוֹמָם.
6. קוֹמָה, שְׁתֵּה בְּכּוֹס וְשׁוּב וּשְׁתֵּה / בְּכַד, וּבְלִיל וְגַם יוֹמָם!

הַסֵּבֶר לַמִּילִים/בִּיטוּיִים קְשִׁים:

1. "מֵת אָב וּמֵת אֱלֹוֹל" = הַכוּוּנָה הִיא לַחֹדֶשׁ אָב וּלַחֹדֶשׁ אֱלֹוֹל; "וּמֵת חָמֶם" = עָבְרוּ יָמֵי הַחוּם שֶׁל חֹדֶשִׁים אֵלֶּה; "נֶאֱסַף" = מוֹת, כְּבִיטוּי הַמִּקְרָאִי "נֶאֱסַף אֶל אֲבוֹתָיו".
2. "תִּירוֹשׁ" = יֵין; "אָדָם" = נַעֲשָׂה אָדוּם; "דָּמָם" = נַעֲשָׂה שְׁקֵט, נָדָם, פֶּסֶק קוֹל הַתְּסִיסָה שֶׁל הָעֲנָבִים-הַיֵּין, הַיֵּין מוֹכֵן לַשְׁתִּיָּה.
3. "יָדִידִי, סֵב אֵלַי רַעִים" = פְּנִיָּה לִידִידוֹ שִׁיבּוֹא לַמְּסִיבָה עִם חֲבֵרִים; "יַעַשׂ אֲשֶׁר זָמָם" = יַעֲשֶׂה כָּל הָעוֹלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, דַּעְתּוֹ.
4. "חֲזֵה" = רֵאָה; "עֲבִים" = עֲנָנִים; "בְּהַגְשִׁימָם" = בַּעַת שְׁמוּרִידִים גֶּשֶׁם; "בְּהַרְעִימָם" = בַּעַת שִׁישְׁמִיעוֹ קוֹל רַעֲמִים.
5. "כְּפוֹר" = בֶּרֶד אוֹ שֶׁלֵּג; "יַעַל" = יַעֲלֶה.

סוּג הַשִּׁיר: שִׁיר חוֹל הַשִּׁינָד לְשִׁירֵי יֵין.

שִׁירֵי הַיֵּין (וְהַחֶשֶׁק) בִּיטְאוּ אֶת הַגִּישָׁה הַמַּהֲפַכְנִית שֶׁל שִׁירַת הַחוֹל בְּסִפְרָד (בַּהֲשַׁפְעַת הַשִּׁירָה הָעֲרַבִית שְׁרוּחָה אֲזִי).

הַמּוֹסַכְמוֹת שֶׁל שִׁירַת הַיֵּין בִּימֵי הַבִּינָיִים:

- * בְּשִׁירִים אֵלֶּה מִשְׁתַּמֶּעֶת הַדְּרִישָׁה לַהֲפִיק הַנֹּאוֹת חוֹשְׁנוֹת מֵהַחִיִּים בְּבַחֲנִית: "אֲכֹל וּשְׁתֵּה כִּי מָחָר נָמוּת" – גִּישָׁה זוֹ מֵהַפְּכִנִית כִּי הִיא נוֹגֶדֶת אֶת רוּחַ הַיִּהּוּדוּת הַמְּסוּרִתִּית הַדּוֹגְלַת בְּדַבְּקוֹת בַּעֲבוּדַת ה' וְהַתְּרַחֲקוֹת מִנְהַנְתָּנוֹת וּמַהוֹלְלוֹת.
- * בְּשִׁירַת הַיֵּין יִשְׁנָה הַזְּמַנָּה לְבוֹא וּלְהַצְטָרֵף לַמִּשְׁתָּה הַיֵּין, שֶׁנַּעֲרָךְ בְּדֶרֶךְ כָּלֵל בַּעֲוֹנַת הָאֲבִיב בִּגְן, אוֹ בַּעֲוֹנַת הַסְּתִיו וְהַחוֹרֵף בְּבֵית.
- * בְּשִׁירַת הַיֵּין אֲפֻשֶׁר לְמַצּוֹא תִּיאֹוּרִים שֶׁל סִגּוּלוֹת הַיֵּין, מֵרֵאָהוּ, צַבְעוֹ, רִיחוֹ, אֹפֶן הַגִּשְׁתּוֹ, הַשְּׁפַעְתּוֹ וְכִיּוּצָא בְּאַלְהָ.
- * הַמִּשְׁתָּה הִיא מִפְּגַשׁ חֲבֵרִים, וְשִׁתִּיָּית הַיֵּין לֹא הִיִּיתָה לְשֵׁם שְׁכָרוֹת אֲלָא כְּדִי לְהִיּוֹת שְׂמֵחִים וּבַחֲבֵרוֹתָא. הַתְּפֹאוּרָה הִיִּיתָה הֵגֶן הַמְּלֹאכּוֹתִי, הַבִּידוּר הִיא עֵלֶם אוֹ עֵלְמָה שֶׁהִגִּישׁוּ תִּקְרוּבַת וְלַעֲתִים רָקְדוּ אוֹ נִיגְנוּ בַּעֲוֹד, וְהַחֲלֵק הָאֲמֻנוֹתִי הִיא שִׁירָה וְחִידוֹת.

נושא השיר

בשיר "מת אב" – ימי הקיץ עברו והדובר מזמין את ידידו שישוב למשתה היין עם "רעים". בחוץ כפור ורעמים ובבית ליד האש הבוערת הם יתענגו על היין שחדל לתסוס. סוף השיר קליל ועליו ועומד בניגוד לרושם הטראגי שנוצר בפתחת השיר.

בית 1 – "מת אב ומת אלול, ומת חמם, / גם נאסף תשרי ומת עמם"

השיר פותח במות חודשי הקיץ (אב ואלול) ועמם עבר החום המאפיין חודשים אלה. גם חודש תשרי המבשר את בוא הסתיו – הסתיים. ארבע פעמים ישנה **חזרה** על המילים "מת", גם השימוש במילה "נאסף" מתקשר במקרא למוות ("נאסף אל עמיו/אבותיו" – לדוגמה בבראשית כ"ה 8).

האנשות אלה יוצרות רושם של קינה. מהביטוי הראשון: "מת אב" נדמה שמדובר במוות של אבא = הורה כלשהו, אך בהמשך מתברר שמדובר במות חודשי הקיץ.

תיאורי המוות המוגזמים של חודשי הקיץ **ומשחק הלשון** יוצרים נימה היתולית, ומגמתם להציג את הזמן האוול ועמו גם את חיי האדם – לכן המסקנה הפילוסופית המשתמעת בהמשך השיר: לשכוח מהעצב, ליהנות כאן ועכשיו לפני שהמוות יקדים את האדם. שתיית היין בשיר היא מטונימיה להנאות החיים שעל האדם לדבוק בהן בטרם ימות.

בית 2 – "באו ימי הקור, והתירוש / אדם וקולו בפלי דמם" – ("אדם" = נעשה אדום; "דמם" = נעשה שקט, נדם)
ימי החום עברו והגיעו ימי הקור (הסתיו). היין מוכן לשתייה, צבעו נעשה אדום, קול התסיסה של היין פסק. גם כאן ניכר שימוש ב**משחק לשון**: באמצעות הצימוד "אדם ... דמם" מתואר סיום תהליך הבשלת היין, אך המילים בבית זה מתקשרות גם למוות: ימי הקור רומזים לקיפאון, לגוויעת הטבע, אדם התירוש והקול בכלי ש"דמם" (=שקט) יוצר אסוציאציה לדם, למוות.

מוטיב המוות משמש כהתרסה וכדרישה לדבוק דווקא בחיים. דווקא כשהמוות מרחף ברקע – זה הזמן לאכול, לשתות וליהנות מכל רגע שנותר לאדם.

בית 3 – "לכן, ידידי, סב אלי רעים, / כל איש ואיש יעש אִשְׁרֵי זָמָם"

בית 4 – "אמרו: חזה עבים בהגשימם / ושמע שמי מרום בהרעימם"

בית 5 – "וראה כפור ולשון מדורה – זה / ירד וזה יעל ויתרומם"

בית 6 – "קומה, שְׁתֵּה בכוס ושוב ושתה / בכד, ובלייל וגם יומם!"

לסיכום

השיר "מת אב ומת אלול" משלב אווירת עליזות ושמחת חיים מצד אחד, ומצד שני שימוש במוטיב המוות היוצר רושם של קדרות ועצב. מגמת שילוב זה לבטא את הרעיון האופייני לשירת היין: על האדם לנצל את חייו הקצרים, ליהנות ממנעמי החיים לפני שהמוות המר יפקוד את האדם.

ק י ש ו ט י ה ש י ר האופייניים לשירת ימה"ב בספרד

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוסמן

- תפארת הפתיחה
- תפארת החתימה
- צימודים
- חרוז מבריח
- שיבוץ

אמצעים אמנותיים נוספים:

- לשון ציורית:
 - מטאפורה – ה"כפור" בבית 5 יכול להתפרש כמטפורה לכוס שבה מוזגים את היין;
"לשון מדורה" – מטפורה להשפעת היין: כאשר יורד אל הבטן, הופך לאש מדורה (הסבר ופירוט – שם).

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוסמן

- האנשות
- ניגודים
- חזרות

שאלות על השיר "מת אב ומת אלול"

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוסמן

- 1.
- 2.
- 3.

זְרִיתִי לְרוּחַ אֲנִחְתִּי / ח"נ ביאליק

זְרִיתִי לְרוּחַ אֲנִחְתִּי
וַיְרֶוּהָ הַחֹל דְּמַעַת עֵינַי;
הָרוּחַ! אִם תִּמָּצָא אֶת-אֲחִי
אָמַר-לוֹ – אוֹד עֲשֵׂן הֲנִי.

אָמַר-לוֹ: בִּי נָבַע מְקוֹר אוֹרָה –
וַיִּבֶשׂ נְטָפִים נְטָפִים;
בְּלִבִּי שְׁלֵהֶבֶת יִקְדָּה –
וּתְדַעַךְ רְשָׁפִים רְשָׁפִים.

וְעֵתָה מַעֲנֵנִי כְמוֹ פָּצַע:
רַק שׁוֹתֶת וּמִטְפֹּט לְפַעֲמִים;
וּלִבִּי עוֹד יַעֲשֵׂן בַּמִּסְתָּר
– מְגוֹלָל בְּאֶפֶר וּבְדָמִים

(תרס"א, 1901)

פירושי מילים/ביטויים קשים בשיר:

- בית א: "זְרִיתִי" = פיזרתי; "אוֹד" = גזיר עץ שאחזה בו אש, אך לא נשרף כולו.
- בית ב: "מְקוֹר..." = מעיין, מקום שנובעים ממנו מים; "נְטָפִים" = טיפות; "יִקְדָּה" = בערה, דלקה; "רְשָׁפִים" = ניצוצות, גיצי אש.
- בית ג: "שׁוֹתֶת" = נוזל, ניגר, נשפך; "מְגוֹלָל" = מתהפך ומתפלש, מתבוסס.

נושא השיר

השיר הוא **שיר ארס-פואטי**, העוסק בגורל שירתו של ביאליק שגְבֶשָה ודעכה. ביאליק כמשורר רואה עצמו בשיר כ"אוֹד עֲשֵׂן" שגְבֶשָה בו רוח היצירה וחלה בו עקרות רוחנית. השיר נכתב ב-1901, כעשר שנים לאחר פרסום שיריו. בעת כתיבת השיר ביאליק חש שלהט היצירה דעך אצלו, ושיריו אינם נוגעים עוד ללב הקוראים. לכן ניכר בשיר ייאוש מוחלט של המשורר ותחושת חידלון. אך האמת היא שהשנים הבאות לאחר כתיבת שיר זה התאפיינו בפוריות יצירתית. לאורך השיר ניכר **תהליך של דעיכה הדרגתית**, דלדול והתפוררות של יצירתו השירית. באמצעות ציורי הלשון, ניגודים ומוטיבים הקיימים גם בשיריו האחרים, ביאליק מתאר תהליך הדרגתי זה.

בית א

בבית זה מוצגת התפוררות המשורר **בהווה**. תחושות הכאב והחידלון שלו מוצגות בשיר באמצעות **תמונות מטפוריות**:

בית ב

שוב באמצעות **תמונה מטפורית** מוצג מצב המשורר **בעבר**, **בניגוד** למצבו **בהווה**, כאשר הוא ממשיך בתהליך ההדרגתי של הדעיכה וההתפוררות:

- "אמר-לו: **בי נבע מקור אורה** - / ויבש נטפים נטפים" - בעבר - שירתו הייתה "**מקור אורה**", מעיין של אור, מטפורה לשפע יצירתי שנבע והתחדש; **בהווה** - מעייני היצירה התייבשו, רוח היצירה דעכה אצלו, ונותרו רק טיפות וקטטופים מהשפע היצירתי שהיה נחלתו בעבר, ושרידים מנטפים אלה הם הדמעה שנספגה בחול (בית א).
- "בלבבי **שלהבת יקדה** - / ותדעך נטפים נטפים" - בעבר - יקדה בלבו שלהבת, מטפורה ללהט היצירה שהיה לו; **בהווה** - מאותה שלהבת בוערת נותרו גיצים בודדים: "**נטפים נטפים**" - מטפורה ללהט היצירה שדועך אצלו לאט-לאט ועומד להיכבות.

בית ג

לסיכום תהליך הדעיכה וההיחלשות בשיר:

לסיכום:

ניגודים

ציורי לשון

וכן באמצעות **חזרות** כמו:

שאלות על השיר "זריתי לרוח אנחתי"

1. הסבר מהו נושא השיר. מהו התהליך המתואר בשיר ואילו אמצעים מעצבים תהליך זה?
2. הסבר את עמדת הדובר כלפי שירתו. כיצד ציורי הלשון, הניגודים והדרגתיות מבטאים עמדה זו בשיר?

רק על עצמי לספר ידעתי / רחל

השיר הוא שיר אישי-לירי, הבנוי סביב **דימוי** (או מטפורה) מרכזי של השוואת הדוברת לנמלה. הדוברת מתבוננת על חייה ועל יצירתה, ומציגה את עצמה בשני הבתים הראשונים של השיר באמצעות הדימוי לנמלה. במבט ראשון נראה שיש הרבה נקודות דמיון ביניהן, אך שתי השורות האחרונות מחדדות ומבליטות את השוני ביניהן, ומצב הדוברת נראה קשה יותר מזה של הנמלה.

בית א

השורה הראשונה עומדת בפני עצמה. אפשר לפרשה כהתנצלות, כביכול, של המשוררת בפני הקורא – על כך ששירתה אישית, ויצירתה מתמקדת במסגרת המצומצמת של עולמה ולא בדברים שמחוץ לו.

נקודות ההשוואה

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוסאן

-
-
-

בית ב

המשך ה**דימוי** המרכזי של הדוברת לנמלה:

- שתייהן מנסות להגיע לצמרת.
- הדרך עבורן מייגעת, זוהי דרך הרצופה בכאב ובעמל רב.
- "יד ענקים זדונה ובוטחת / יד מתבדחת שמה לאל (מבטלת)" – שתייהן משמשות כלי משחק בידי כוחות ענקים: יד ענקים זדונית, הבוטחת בעצמה, מבטלת ("שמה לאל") את ניסיונותיהן להתקדם אל הצמרת, היא מאיימת להסיט אותן מדרכן או למחוץ אותן.

למרות הדמיון, ניכר גם השוני ביניהן, המלמד שמצבה של הדוברת קשה יותר מזה של הנמלה:

- * הצמרת שאליה שואפת הנמלה היא צמרת העץ המוחשית; הצמרת שאליה שואפת הדוברת היא **מטפורה** לפסגה החברתית, הרוחנית או התרבותית, מושא שאיפתה, שאליה היא אינה יכולה להגיע.

- * היד הפוגעת בנמלה – זו יד האדם החוסמת את דרכה להתקדם; היד הפוגעת בדוברת – זו **מטפורה** ליד הגורל, המונעת ממנה להצליח לממש את עצמה, הלועגת לה, ומשבשת את ניסיונותיה להגיע אל הצמרת – להגשים את חלומותיה. הדוברת חרדה מפניה וחסרת אונים מולה.

בית ג – השפעת היד הזדונה על חיי הדוברת

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוסאן

הניגודים בשיר

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוצא

-
-
-
-

היסודות האוטוביוגרפיים בשיר

רחל עלתה לארץ מרוסיה וב-1909, בהיותה בת 19 סיירה בארץ והחליטה להשתקע בה ולהשתלב בבנייתה. היא רצתה לעסוק בחקלאות, לכן ב-1913 עזבה את הארץ כדי ללמוד חקלאות בצרפת, ושבה לארץ רק ב-1919. לאחר תקופה קצרה חלתה במחלת השחפת, שנחשבה לחשוכת מרפא, וסולקה מקיבוץ דגניה שם התגוררה. היא נדדה בערים שונות בארץ כדי למצוא מזור למחלתה ולבסוף נפטרה מהמחלה בגיל 40.

לרחל היו שאיפות להתערות בארץ, לסייע בבנייתה ולפלס דרכה אל הצמרת החברתית-תרבותית בארץ, אך הגורל האכזר תעתע בה. מחלתה הקשה והקשיים בארץ קטעו את שאיפותיה להגשים את חלומה כחלוצה ולממש את עצמה ואת שאיפותיה. מחלתה גרמה לה סבל פיזי ונפשי, ונכפה עליה נתק חברתי.

רעיונות אלה מצאנו בשיר "רק על עצמי לספר ידעתי". רחל מציגה בשיר את מצב האדם, השואף להגשים את האידיאלים ואת המטרות שאותם הציב לעצמו – אך כוחות הגורל המהתלים בו חוסמים את דרכו אל משאלותיו ומותירים אצלו אכזבה וריקנות.

שאלות על השיר "רק על עצמי לספר ידעתי"

ניתוח ביצירה בשלמותה יופיע בספר שיוצא

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

שפרה / דבורה בארון

סיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה העשרים

הערה: המספרים בסוגריים, המופיעים בסוף כל ציטוט, מציינים את מספר העמוד מתוך הספר "בארון דבורה – פרשיות", מוסד ביאליק, 1951.

תקציר העלילה

עלילת הסיפור היא סביב דמותה וגורלה של שפרה החיה בעיירה ליטאית (סמיונובקה). שפרה אישה צעירה, יפה וענייה שנישאה לפינחס הנגר, אך זמן קצר לאחר נישואיהם הוא מת, והיא נותרת אלמנה, מטפלת בשני ילדיה הקטנים, כשהקטן מביניהם רק בן חודשיים. שפרה נאלצת לחזור לבית אמה האלמנה, החולה והענייה. אמה קיוותה שתינשא שנית לשכנם דוד הסנדלר, שחיזר אחריה עוד מתקופת רווקותה, אך נדחה בגלל פינחס. כעת דוד אינו מגלה עוד עניין בשפרה אלא נושא עיניו אל אישה אחרת, תופרת עירונית בעיסוקה.

הסיפור מתרחש על רקע חורף קשה במיוחד, השלג משתק את חיי העיירה וברקע נשמעים צלצולי הפעמונים של הכנסייה, נביחת כלבים וקריאת עורבים. קולות אלה יוצרים אווירת מועקה קשה הרומזים לסוף טראגי ועומדים בניגוד לשתיקתה של שפרה, המשקפת את ההלם ואת ההסתגרות בתוך עצמה לנוכח המצב שאליו נקלעה.

בגלל מצוקת הרעב נאלצת שפרה לקבל הצעת עבודה באחוזה עשירים בתור מינקת לתינוקם. הוחלט ששני בניה יישארו בעיירה, ומהאחוזה ישלחו חלב לבנה. כך שפרה נוטשת למעשה את תינוקה, היא לא נלחמת עליו, מובלת לאחוזה העשירים, שם עוברת טקס משפיל בעל כורחה: מפשיטים אותה מבגדיה, רוחצים אותה, רופא בודק אותה (נפן תעביר מחלות לתינוק שאותו היא אמורה להיניק), משקים אותה שוקולדה חמה, לא מתוך דאגה אלא כדי להשביח את החלב שלה למען התינוק. לאחר סדרת השפלות אלה מוסרים לה בהשגחת הרופא את התינוק הזר שמתנפל עליה ב"צימאון עלוקות".

בפעם הראשונה בסיפור שפרה משמיעה קולה באנחת בכי מר, למרות אזהרת המשרתת שרצוי שתתאפק – בכייה מבטא את נואשותה, את חוסר האונים לנוכח עליבות חייה והמזל הרע שזימן לה הגורל. בעלי האחוזה נחרדים מתגובתה, לא מתוך דאגה לשלומה אלא בגלל שלומם של תינוקם, והחשש שהוא עלול להיפגע עקב מצבה. הם מזעיקים מייד וללא מחשבה שנייה מינקת אחרת במקומה, ומגרשים אותה מביתם. בעוד שבהתחלה היא הובאה לאחוזה במרכבה – כעת היא נאלצת לחזור לעיירה ברגל, כשברקע נשמעות נביחות הכלבים ופיתית השלג יורדים על עיניה.

תשושה מכל התלאות שעברה, היא מחליטה לנוח ליד הגשר הרעוע, תרדמה גדולה נופלת עליה והיא חולמת על תכלת עיניו של תינוקה שנטשה בעל כורחה. בחלומה היא רואה את איכרי העיירה סמיונובקה הבאים לחלץ את חבריהם מהשלג ואת פינחס בעלה צועד לקראתה כדי לשחררה מרגבי הקרח. היא מחייכת אליו (זו הפעם הראשונה בסיפור שהיא מגלה רגשות של שמחה), כאילו שמחה להשתחרר מהחיים ולהגיע אליו.

למחרת, איכר עובר אורח מוצא את שפרה מוטלת קפואה בשלג ועיניה הכחולות זוהרות: "כאילו לא נעברה בדמעות מעולם" – דווקא מותה שם קץ לסבלה והיא זוכה סוף סוף למנוחה ולשלווה.

אפיון דמותה של שפרה

מהאקספוזיציה בסיפור אפשר ללמוד כמה דברים על שפרה:

תיאורה החיצוני: (אפיון ישיר) "לשפרה היו עיניים בהירות ושתי גומות של חן בצדי לחייה, ועור פניה כל כך צח היה ועדיין" – פרטים מטונימיים אלה משקפים דמות עדינה, בעלת חזות תמימה וטוהר פנימי ואולי גם שמחת חיים שנקטעה עם מות בעלה שהותירה אותה אלמנה עם שני ילדים. עם מותו "תכלת עיניה אף היא נעברה והועמה מן הדמעות" (371), ובכל זאת יופייה לא נפגם, דבר שעורר תקווה בלב אמה שאולי דוד, השכן הסנדלר, שחיזר אחרי שפרה לפני נישואיה, ירצה בה כעת, אך תקוותה התבדתה.

מצבה הכלכלי

מצבה הנפשי

ניתוח ריזירע בלמאותה יופיע בספר שיוצא

משמעות השם שפרה (אפיון עקיף):

השם שפרה מזכיר את המילה "שֶׁפֶר" – אך האירוניה היא שגורלה של שפרה לאורך הסיפור הוא במגמת התדרדרות ולא שיפור. לאחר מות בעלה היא מגיעה לשיא העוני, עוברת מסכת השפלות ולבסוף קופאת למוות.

בשני מקורות מקראיים מופיעה "שֶׁפֶרָה":

1. באיוב כ"ו 13, נאמר: "בְּרוּחוֹ שָׁמַיִם שֶׁפֶרָה; חֲלָה יָדוֹ נָחַשׁ בָּרֶחַ" – משמעות המילה שפרה כאן היא יופי, האל בכוחו הרב יצר שמיים יפים ומחץ, שבר את התנין – זה מקביל לדמותה היפה של שפרה בסיפור; אך מצד שני תיאור כוחו הבלתי מוגבל של ה' מעמיד באור אירוני-ניגודי את שפרה החלשה, שאינה מסוגלת לנהל ולעצב אף את חייה שלה.

2. בשמות א', 15-21, מסופר שפרעה גזר מוות על הבנים העבריים, אך שתי מיילדות עבריות במצרים, שפרה ופועה, הפרו את הצו, ובעוז, תוך סיכון חייהן, השאירו בחיים את הבנים העבריים – שפרה בניגוד אירוני אליהן אינה מצליחה להציל אפילו את התינוק שלה. היא לא טיפוס לוחם, היא פסיבית, מובלת, ומתייחסים אליה כחפץ, כפרה חולבת;

כמו כן לבסוף שפרה ופועה זכו בחסדי האל, שתגמל אותן על מעשיהן הנאצלים: "וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים לְמִיֻּלְדָּתָן... וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים" – בניגוד למיילדות במקרא, גורלה של שפרה בסיפורנו לא שפר עליה, ועם מותה נגזר כנראה מוות גם על תינוקה.

המאפיין המרכזי בדמותה של שפרה הוא הפסיביות:

במהלך הסיפור שפרה פסיבית, נפעלת, לא עושה שום צעד למרוד ולהילחם למען חיים טובים יותר. הפסיביות שלה נובעת כנראה ממבנה האישיות שלה, אך היא מובנת גם על רקע התקופה והמוסכמות החברתיות שבהן היא חיה. על פי נורמות התקופה ההיא (במאה ה-19), אישה לא הייתה עצמאית, אלא חיה תחת חסות דמות גברית: ברוקתה – תחת חסות האב; ובנישואיה – תחת חסות בעלה. כך הורגלה גם שפרה, להיות נפעלת ותחת חסות גברית. עם מות בעלה, היא מתפרקת לחלוטין. להלן הדוגמאות לדמותה הפסיבית בעלילה:

ניתוח ריזירע בלמאותה יופיע בספר שיוצא

-
-
-
-
-
-
-